

ESI- JA ALKUOPETUS

Pekka Mertala, KT

Apulaisprofessori
(monilukutaito ja digitaaliset tekstitaidot)

Varhaiskasvatuksen opettaja

Esiopetus

LUENNON TYÖTAVOISTA

- Luento sisältää perinteistä luentomuotoista opetusta, sekä pienryhmätyöskentelyä breakout-roomeissa.
- Breakout-roomeissa käsiteltävät kysymykset ja linkit koontialustalle (Flinga) on koottu indeksisivulle. Linkki siihen löytyy sekä alta että chatista. Ole hyvä, ja avaa sivu uuteen välilehteen jo valmiiksi työskentelyn jouhevoittamiseksi.
- Indeksisivu: <https://bit.ly/3IYXCb2>
- Kysymykset ovat tärkeitä ja toivottavia: jos sinua askarruttaa jokin asia, todennäköisesti joku muukin mieltii samaa → kysymällä teet palveluksen kaikille. Kysyä voi kirjoittamalla chatiin joko kysymyksen tai puheenvuoropyynnön.
- Jos et halua laittaa kysymystäsi kaikkien nähtäväksi, voit lähettää sen chatissa vain minulle valitsemalla Pekka vastaanottajaksi vakioarvo ”everyone” sijaan

MITÄ TÄLLÄ LUENNOLLA KÄSITELLÄÄN JA MIKSI?

- **Siirtymät ja kouluun kiinnittyminen horisontaalisena ja vertikaalisena ilmiönä**
 - Lapselle koulu on paitsi instituutio myös (uusi) sosiaalinen ja kulttuurinen ympäristö. Tämän monimuotoisuuden ymmärtäminen on tärkeää suotuisalle koulunaloitukselle
- **Lasten taustan ja subjektiivien merkitys kouluun kiinnittymisessä ja koululaisidentiteetin muodostumisessa**
 - Koulussa ei ole yhtään ns. ”yleistä” lasta, vaan jokaisella lapsella on oma taustansa ja historiansa sekä ainutlaatuinen minänsä. Tämän moninaisuuden ymmärtäminen on tärkeää suotuisalle koulunaloitukselle
- **Esi- ja alkuopetusikäisten lasten näkemyksiä oppimisestaan ja siihen vaikuttavista tekijöistä**
 - Lapsilla on hyvin erilaisia kokemuksia, käsityksiä ja toiveita suhteessa omaan oppimiseensa. Tämän kirjon ymmärtäminen on tärkeää suotuisalle koulunaloitukselle ja linkittyy formatiiviseen (itse)arviointiin.
- **Mitä esi- ja alkuopetuksessa voidaan tehdä (ja tehdään) siirtymien helpottamiseksi?**
 - Siirtymiin liittyviä haasteita voidaan lieventää laadukkaalla pedagogiikalla ja rakenteellisilla ratkaisuilla

LUENNON KYTKÖKSET OPETTAJAKSI KEHITTÄMISEN YDINOSA-ALUEISIIN

VUOROVAIKUTUSOSAAMINEN JA MONINAISUUTEEN LIITTYVÄ OSAAMINEN

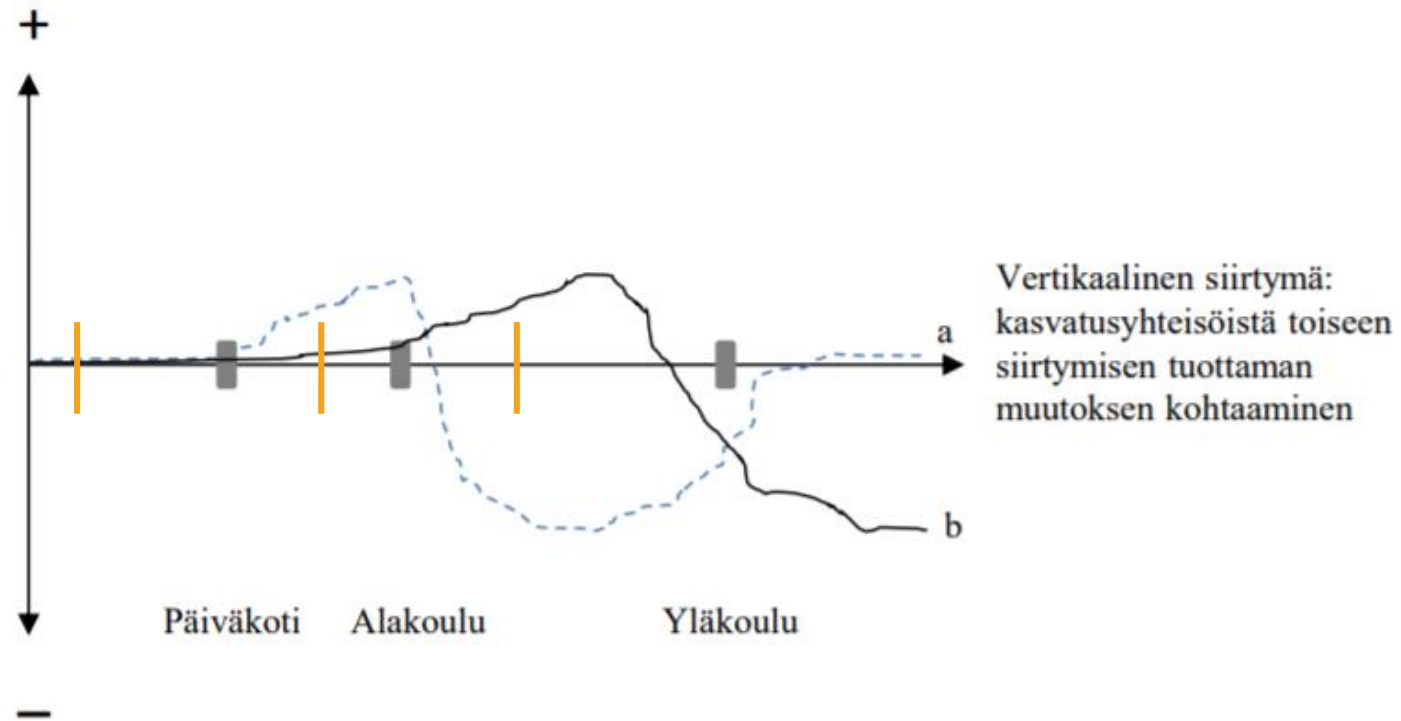
- Miten kohtaan oppijani/työkaverini/vanhemmat?
- Kyseenalaistanko sitä, mitä tiedän oppijasta? Miten omat asenteeni vaikuttavat oppijoiden kohtaamiseen? Olenko valmis oppimaan oppijasta lisää?

PEDAGOGINEN OSAAMINEN

- Miten tuen oppijan kouluun kiinnittymistä?
- Miten havainnoin, tunnistan ja huomioin oppijoideni erilaisia tarpeita?

SIIRTYMÄT JA KOULUUN KIINNITTYMINEN

Horisontaalinen siirtymä:
kasvatusyhteisöihin
kiinnittymisen/etääntymisen
prosessi

Kuvio 1. Kaksi esimerkkiä (a ja b) eri tavoin rakentuneista kasvatusyhteisöihin ja -instituutioihin kiinnittymisen poluista.

MIKSI SIIRTYMÄT OVAT SIIRTYMIÄ?

- Muutokset ryhmäkoossa ja suhdeluvuissa
 - Siirtymä alle 3-v. ryhmästä 3-5-v. ryhmään tarkoittaa usein ryhmäkoon kasvamista lähes kaksinkertaiseksi
 - Siirtymä esiopetuksesta alkuopetukseen tarkoittaa opettaja-lapsi-suhdeluvun kasvamista 1:7 tai 1:13 n. 1:20:een.
- Siirtymä roolista toiseen
 - Pieni, viskari, eskari, koulunaloittaja, koululainen (Karikoski, 2008; Rutanen & Karila, 2013)
- Siirtymä pedagogisten toimintakulttuurien välillä
 - Lasten mielestä koulu ja päiväkoti / esiopetus ovat erilaisia paikkoja ja ympäristöjä, joissa myös opettajat toimivat eri tavoin (Einarsdottir, 2010, 2014).
- Siirtymä fyysisten ympäristöjen välillä
 - Koulu usein eri rakennus kuin eskari → ks. myös koulumatka (Eskelä-Haapanen ym., 2017)

MIKSI KIINNITTÄMISEN LAADUSSA ON EROJA?

- **Siirtymän kulttuurinen ja fyysinen merkittävyys:** Päiväkodissa ja koulussa esiopetukseen osallistuneiden lasten kohdalla on havaittu olevan eroja koululaisrooliin sopeutumisessa (Karikoski, 2008).
- **Laadulliset erot siirtymäprosessien toteuttamisessa:** Kontekstien ja siirtymäprosessien välillä on eroja kunnittain ja yksiköittäin (OECD, 2017).
- **Lasten erilaisuus:** Lapsilla on erilaisia odotuksia ja huolia liittyen koulun aloitukseen (Eskelä-Haapanen ym. 2017; Mirkhil, 2010) ja lapset ovat erilaisia suhteessa koulun heihin osoittamiin odotuksiin (Kolehmainen ym., 2015)

LASTEN TAUSTATEKIJÖIDEN JA PERSONAN
MERKITYS KOULUUN KIINNITTYMISESSÄ JA
KOULULAISIDENTITEETIN MUODOSTUMISESSA

BREAKOUT-ROOM

- **Muistelkaa omaa koulunaloitustanne pienryhmissä.**

- **Aihe I:**

- Myönteiset odotukset sekä jännityksen aiheet ja pelot koulunaloitusta kohtaan.

- **Aihe II:**

- Kouluun kiinnittymistä tukeneet ja haastaneet asiat (omat ominaisuudet, pedagogiset ratkaisut nivelvaiheessa, perhe jne).
- Koonti Flingaani → kummallekin aiheelle oma taulunsa
- Aikaa n. 25 minuuttia

Huoltajien koulutustaso
Huoltajien kouluasenteet ja -historiat

Lapsen ikä:

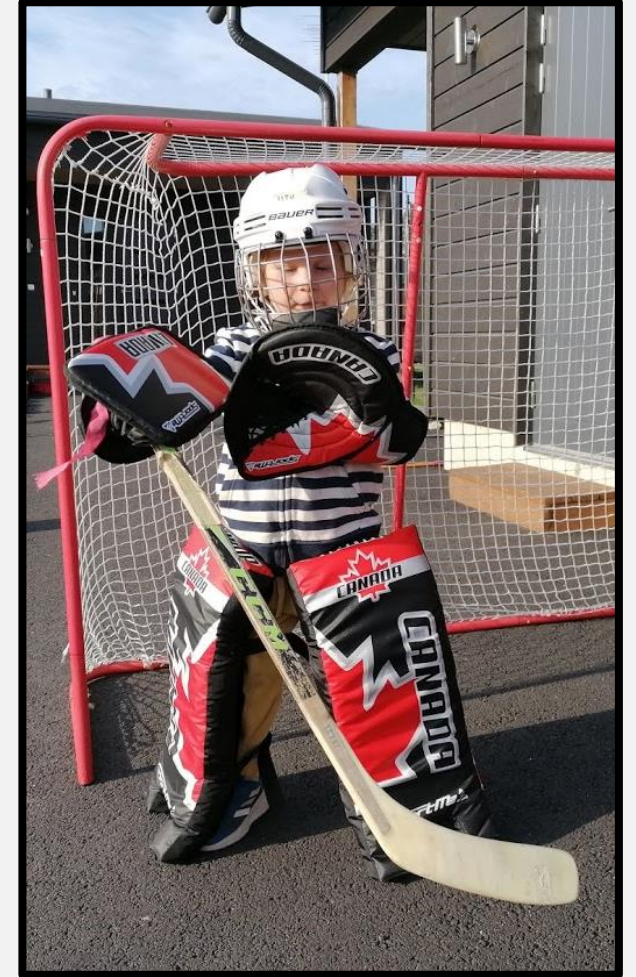
Saman luokan oppilailla voi olla lähes vuoden
ikäero

Lapsen biologinen sukupuoli

Lasten valmiuksien ja koulun odotusten välinen
suhde

Koulun ja varhaiskasvatuksen / esiopetuksen
toimintakulttuurien erot

Lasten kokemukset kasvatustien aiemmista
vaiheista

LASTEN KÄSITYKSIÄ OPPIMISESTA

MIKSI TÄMÄ ON TÄRKEÄÄ?

- Ajattelu ja oppimaan oppiminen osana laaja-alaista osaamista
 - Ajattelun ja oppimisen taidot luovat perustaa muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Ajatteluun ja oppimiseen vaikuttaa se, miten oppilaat hahmottavat itsensä oppijoina ja ovat vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. (Opetushallitus 2014, s. 20) → Formatiivinen (itse)arviointi → jatkuva (kannustava) arviointi, joka kohdistuu enemmän prosessiin kuin lopputulokseen
 - Jokaista oppilasta autetaan tunnistamaan oma tapansa oppia ja kehittämään oppimisstrategioitaan. Oppimaan oppimisen taidot karttuvat, kun oppilaita ohjataan ikäkaudelleen sopivalla tavalla asettamaan tavoitteita, suunnittelemaan työtään, arvioimaan edistymistään sekä hyödyntämään teknologisia ja muita apuvälineitä opiskelussaan (Opetushallitus 2014, s. 21)

HOX! Oma tapa oppia ei ole sama asia kuin erilaiset oppimistyylit (auditiivinen, kinesteettinen, visuaalinen jne.). Ne ovat yleinen uskomus, jolla ei ole tieteellistä perustaa.

MITEN ESI- JA ALKUOPETUSIKÄISET LAPSET HAHMOTTAVAT ONNISTUMISTA JA OPPIMISTA

- 56 lasta (eskarit 41; 1. lk 11; 2. lk. 4)
- Päivittäiset ”mikrohaastattelut” yhden viikon ajalta (tammikuu 2015)
- Mitä olet tänään oppinut / missä onnistunut? Miksi?
- Yleishuomio: lapsille oli helpompaa kertoa **mitä** olivat oppineet / missä onnistuneet (tekemisiä, suoritteita) kuin sanallistaa syitä (**miksi**)
- Lasten nimet muutettu aineistokatkelmiin

SILJA (I. LK)

- ”Eka kertaa onnistuin kaikissa tehtävissä ilman kumitusta. Osasin siksi, kun olin huolellinen”
- ”Opin Ö-kirjaimen ja semmosia ykköskymppijuttuja. En hosunu, siks en tarvinnu kumitusta.”
- ”Opin D-kirjaimen. En taaskaan yhtään kumittanut, kun olin huolellinen”

Osaaminen → virheetöntä suoriutumista (”ei tarvinnu **kumitusta**”).

Korostaa huolellisuutta ja hosumattomuutta (työskentelytaidot, itsesäätely) → palaute?

Kaikki esimerkit liittyvät ns. akateemiseen oppimiseen.

ARTTU (I. LK)

- ”Onnistuin kuuntelutunnilla kuuntelemaan paremmin kuin tein päätöksen, että kuuntelen”
Oppitunti → tarkkaavuuden kohdentaminen (oppimimaan oppimisen taidot)
- ”Onnistuin vakoilemaan ulkona [välitunnilla] paremmin muita. Mua ei huomattu nyt yhtä usein.
Välitunti → Perustelee, mistä on tunnistanut onnistuneensa
- ”Onnistuin oottaan jonossa paremmin. Keskityin, katsoin opea, enkä hirveesti jutellut”
Siirtymätilanne → itsesäätely (”enkä hirveesti jutellut” ja sitä tukevat strategiat (”keskityin, katsoin opea””

MITEN OPITAAN?

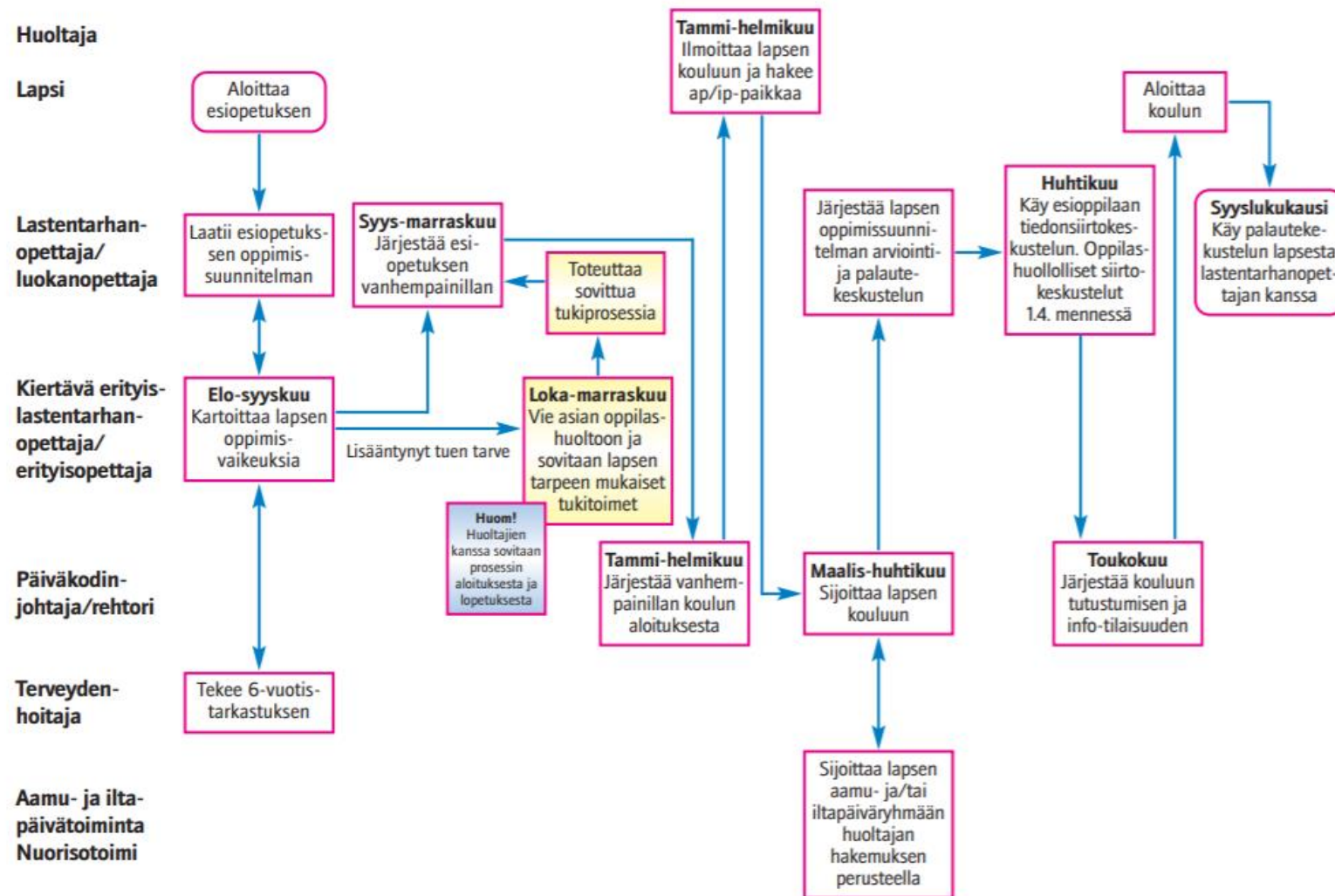
- ”Opin pelaamaan sählyä. En ole sitä ennen pelannut niin siksi” (Mikko, eskari) → **uuden asian tekeminen**
- ”Oivalsin miten tehdään vihreetä maalilla. Sekoitin vahingossa, sinistä ja keltaista yhteen.” (Sami, eskari) → **vahinko**
- ”Opin sen, että jos laskee väärinpäin voi lyödä naaman lumeen ja itkeä. Opin sen sen kun näin kun Lassi vahingossa teki niin.” (lina, Eskari) → **toisten toiminnan havainnointi**
- Minusta tuntuu, että kaikki on mennyt pieleen, koska kierimistyylini lumivuorella ei toiminut kun löin pääni maahan (Lassi, eskari): → **epämiellyttävä fyysinen kokemus**
- ”Opin, ettei leikeissä saa määrätä. No kun meille tuli riita tänään siitä ja se oli ärsyttävää”. (lina, eskari) → **epämiellyttävä sosio-emotionalinen kokemus**
- ”Opin tekemään A:n oikein. Ensin pitää tehdä telta ja sitten vasta keskiviiva. Opettaja neuvoi minua”. (Aino, eskari) → **opettaminen**
- Opin voltteja koska oon harjoittelu trampalla (Aatu, eskari) → **harjoittelu ja toistot**

MITEN SIIRTYMIÄ VOIDAAN
HELPOTTAA?

OPETUSSUUNNITELMAJATKUMO

- Nyt voimassa olevat varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet ovat yhtenäisempiä kuin aiemmin (ks. esim. laaja-alainen osaaminen)
- Jokaisessa em. suunnitelmassa painotetaan siirtymävaiheiden tuen merkitystä
- Kirjoitettu virallinen OPS, opettajan toteuttama OPS ja oppilaan kokema OPS eivät ole kuitenkaan sama asia (ks. Luento 3)

SYSTEMAATTINEN JA TAVOITTEELLINEN YHTEISTYÖ

Eskarista koulu-laiseksi	Kaikki koulutulokkaat	Alueella toteutunut yhteistyö ja päivämäärä.
elokuu-syyskuu	<ul style="list-style-type: none"> • Esiopetus alkaa - tarpeelliset ja tarkoituksenmukaiset tukitoimet ja tutkimus jatkuvat/aloitetaan • Oppilashuoltotyö alkaa • Esiopetuksen lapsikohtaiset suunnitelmat laaditaan, pohjana varhaiskasvatuksen suunnitelmat • Edellisen vuoden eskarit, uusien 1-luokkalaisten palautekeskustelut käynnistyvät 	
Yhteistyö esiopetuksen, koulun ja aamu- ja iltapäivätoiminnan kanssa alkaa		
lokakuu-marraskuu	<ul style="list-style-type: none"> • Opettajien keskinäistä yhteistyötä /verkostoyhteistyötä • Eskareiden tutustuminen kouluun tavallisen koulutyön merkeissä alkaa • Esiopetuksen vanhempainillat (mukana päiväkodin johtaja, lastentarhaopettaja, Kelto, koulun erityisopettaja) - oppimisvalmiudet - koulunaloittamiseen liittyvät vaihtoehdot - kelto/erityisopettaja mukana • KELTO/erityisopettaja alueverkostotyö, alueelliset neuvottelut käyntiin 	
Yhteistyötä esiopetuksen, koulun ja aamu- ja iltapäivätoiminnan kanssa alueellisesti eri muodoissaan		
tammikuu-helmikuu	<ul style="list-style-type: none"> • Koulun aloitukseen liittyvät vanhempainillat (mukana rehtori/luokanopettaja/erityisopettaja) - tietoa kouluista ja koulunkäynnin aloittamisesta - tietoa vaihtoehdoista • Tarvittavat tutkimukset aloitettava viimeistään nyt • Kouluun ilmoittautuminen • Esi- ja alkuopetuksen yhteistyötä koulukohtaisesti kevään aikana tiivistetympin. 	

maaliskuu- huhtikuu	<ul style="list-style-type: none">• Esiopetusryhmien tutustumiset kouluun• Oppilashuollolliset siirtokeskustelut 1.4. mennessä• Sopivan opetusryhmän selvittäminen (hakemukset 31.3. mennessä)• Tuen tarpeen selvittäminen• Arviointikeskustelut esiopetuksessa esiopetuksen suunnitelman pohjalta• Siirtokeskustelut kaikista lapsista, tiedonsiirtolomake/oppimissuunnitelma luovutetaan koululle	
touko- kuu	<ul style="list-style-type: none">• Käytännön yhteistyötä esioppilaiden ja alkuoppilaiden välillä• Kouluun/omaan luokkaan tutustuminen (oppilaat ja vanhemmat)	

PEDAGOGISET RATKAISUT

- Luodaan oppimisympäristöjä, (fyysinen, psyykkinen, sosiaalinen, toiminnallinen) jotka vastaavat lasten tarpeisiin ja odotuksiin ja hälventävät huolia
 - Eriyttäminen
 - Joustava (esi-) ja alkuopetus
 - Yhteisopettajuus
 - Leikillisuus
 - Kolmannet tilat

MUISTIN VIRKISTYKSEKSI

- **Siirtymät ja kouluun kiinnittyminen horisontaalisena ja vertikaalisena ilmiönä**
 - Lapselle koulu on paitsi instituutio myös (uusi) sosiaalinen ja kulttuurinen ympäristö. Tämän monimuotoisuuden ymmärtäminen on tärkeää suotuisalle koulunaloitukselle
- **Lasten taustan ja subjektiivisen merkityksen kouluun kiinnittymisessä ja koululaisidentiteetin muodostumisessa**
 - Koulussa ei ole yhtään ns. ”yleistä” lasta, vaan jokaisella lapsella on oma taustansa ja historiansa sekä ainutlaatuinen minänsä. Tämän moninaisuuden ymmärtäminen on tärkeää suotuisalle koulunaloitukselle
- **Esi- ja alkuopetusikäisten lasten näkemyksiä oppimisestaan ja siihen vaikuttavista tekijöistä**
 - Lapsilla on hyvin erilaisia kokemuksia, käsityksiä ja toiveita suhteessa omaan oppimiseensa. Tämän kirjon ymmärtäminen on tärkeää suotuisalle koulunaloitukselle ja linkittyy formatiiviseen (itse)arviointiin.
- **Mitä esi- ja alkuopetuksessa voidaan tehdä (ja tehdään) siirtymien helpottamiseksi?**
 - Siirtymiin liittyviä haasteita voidaan lieventää laadukkaalla pedagogiikalla

KIITOS!

Einarsdottir, J. (2010). Children's experiences of the first year of primary school. *European Early Childhood Education Research Journal*, 18(2), 163-180.

Einarsdottir, J. (2014). Children's perspectives on the role of preschool teachers. *European Early Childhood Education Research Journal*, 22(5), 679-697.

Eskelä-Haapanen, S., Lerkkanen, M. K., Rasku-Puttonen, H., & Poikkeus, A. M. (2017). Children's beliefs concerning school transition. *Early Child Development and Care*, 187(9), 1446-1459.

Karikoski, H. (2008). *Lapsen koulunaloittaminen ekologisena siirtymänä. Vanhemmat informantteina lapsen siirtymisessä esiopetuksen kasvuympäristöistä perusopetuksen kasvuympäristöön. Acta Universitatis Ouluensis E*, 100.

Kolehmainen, M., Saarinen, M., & Kontu, E. (2015). Koulukypsyydestä koulun valmiuteen – Kouluvalmiuskäsitteen kehittyminen 1900-luvun alusta tähän päivään. *Kasvatus & aika*, 9(2).

Mirkhil, M. (2010). 'I want to play when I go to school': Children's views on the transition to school from kindergarten. *Australasian Journal of Early Childhood*, 35(3), 134-139.

OECD. 2017. *Starting Strong V: Transitions from Early Childhood Education and Care to Primary Education, Starting Strong*, OECD Publishing, Paris

Rutanen, N., & Karila, K. (2013). Institutionaaliset siirtymät alle kolmivuotiaista viskareiden ja eskareiden kautta kouluun. *Päiväkodista peruskouluun*.

Soini, T., Pyhältö, K., & Pietarinen, J. (2013). Horisontaaliset ja vertikaaliset siirtymät päiväkodin ja koulun rajapinnalla. *Päiväkodista peruskouluun*,